

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum

Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.

Band: - (1751)

Heft: 22

Artikel: Electa epistolica ex thesauro epistolico Hottingeriano excerpta

Autor: Golius, J.

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394697>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 24.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

ELECTA EPISTOLICA
ex Thesauro Epistolico HOTTINGE-
RIANO excerpta.

I.

JAC. GOLIUS ad JO. JAC. WOLPHIUM.

QUæ in alumnum vestrum *Henricum Hottingerum* a me collata prædicasti, non tantum laude tua, sed etiam illius meritis inferiora duco. Eum primum ante sesquiannum hac transeuntem vidi, cœleste aliquid in illo elucere mihi videbatur, quod non poterat non in animo meo amorem excitare. Neque vero opinio fefellit, nam postquam deinde contubernii familiaritate propius accessit, optimam in eo indolem, erectum ingenium, summam diligentiam, & gratissimos cum pietate conjunctos mores perspexi, & perspicio quotidie cum voluptatis & amoris incremento. Ita ut non possim non Ecclesiæ & Scholæ vestræ de hoc alumno suo gratulari; & mihi quoque ipsi, cui contigerit, in meo etiam agello tam eximum seculi germen utcunque rigasse, &, quo ad potui, fovisse. Neque dubito, quin longioris vitæ favente Deo, caput aliquando effusat in patriæ decus, & uberrimos fructus optatissimos. que ferat magno orbis christiani bono. Hoc præ sagium meum ut reapse & felici successu rerum comprobetur, toto animo exopto, & boni omnis largitorem Deum veneror. Qui quidem meus erga

erga Hottingeram vestrum affectus gratiam mihi aliquam & fidem, uti spero, conciliabit apud rever. Ecclesiæ & Scholæ Tigurinæ Antistites, ut æquibonique consulant, quicquid in eum finem alumno suo a me factum consultumve fuit. - - Cæterum cum eidem Hottingero optime cupiam, & magnis rebus nato, si quam possem aperire ad eas viam cum aliis ejus fautoribus exoptem, non possum te celare, quod Belgium nostrum, ubi nunc degit, commode offert, suggeritque mihi. De novo Constantinopolin mittendo Legato propediem summi Proceres Reip. nostræ comitia habebunt: Legato autem adjungetur divini verbi minister, qui christianæ fidei sacris in illius familia & natione nostra præsit. Huic quidem muneri D. Hottingerus ob præclaras animi, doctrinæ & virtutum dotes egregie comparatus videtur, ipsumque illud munus æque comparatum illi. Nam, dum in ea statione versaretur, ὥρθοδοξίας sementem inter Græcos ibidem factam alere & pro virili sua curare posset; multa Græcorum Patrum scripta ad vetustiores Codices conferre, quæque nunquam nobis visa, scrutari ac perlustrare; & in Ecclesiæ Orientalis historia præstare aliquid desiderio & laude dignum. Nam cum illa a plurimis Viris a primo fundamento, uti necesse erat, repetita atque conscripta fuerit, paucissimis contigit, eandem produxisse ad præsentem ævi nostri statum. Optandum autem videtur, ut hinc, ab hodierna, inquam, secundum sectas & ordines suos constitutione exorsus aliquis, Analytica via, quæ inveniendæ veritati mirifice accommodata, & retrogrado passu procedat ad seculum prius. Nam si vel prima ejus pars contexeretur,

& nova & cognitu utilis, atque adeo necessaria foret, ut constaret, quid consilii & remedii ab ecclesiis orthodoxis illæ in præsens requirant, quibus in tenebras & errores lapsis primum acceptæ ab iisdem lucis redhōsimentum debemus. Si vero cœptum ejusmodi opus prosequi liceret, verisimile est, multa retrolectis vestigiis deprehensum iri, quæ vel latuere hactenus, aut intricatiora habita fuerunt, quibus commodis & hoc annumerandum puto, quod orientalis literaturæ, in qua *Hottingerus* vester insignes progressus fecit, Encyclopædiam persequi ibidem, & absolvere, si quisquam aliis, felicissime posset. Non librariæ, ejusque rarissimæ supellectilis, non præceptorum, non rerum copia, neque ad iis bene utendum in ipso quicquam, ut confido, deesset. Atque ita æterni nominis magnique usus incomparabilem eruditionem, favente Deo, paucis annis sibi patriæque compararet suæ, & locupletem absentiae suæ usuram domum referret: ubi interea temporis complures alii, ut arbitror, idonei reperirentur obeundis ministeriis quibuscunque, quæ illi demandari & imponi possent, cum ipse forte unicus existat, qui conficiendis rebus, quas memoravi, factus esse & par videatur. Lugd. Bat. 25. Sept. 1640.

II.

Idem ad *Hottingeram*.

COrani Lemmata, Orationem tuam, Versio-
nis Arabicæ specimen recte accepi. Perpla-
cuere omnia, uti non possunt, non placere, quæ-
cunque sunt tua, quippe in quibus eluent gratis-
simæ

simæ virtutes tuæ. Auspicia publicæ operæ ;
 quam Ecclesiæ & præstantissimæ Scholæ paras ,
 laudo & gratulor: simul & exopto, ut Orientis
 literas, in quibus felicissime profecisti, excolere
 pergas ad patriæ tuæ decus & reipubl. christianæ
 usum. In tua eruditione , diligentia , judicio
 magnam spem collocō optatissimi successus. Sin-
 gulari enim gratia benedixisse semper studiis iis vi-
 detur Deus, quibus vestrates curam impenderunt.
 Facile autem fuerit, subsidia ad eam rem necessa-
 ria comparari. Non enim longe a vobis Constan-
 tinopolis abest, librorum, uti & aliarum rerum
 longe ditissima. Amicus ibi D. Henr. *Capsius*,
 defuncti legati nostri nepos, qui haud gravate in
 se recipiet, quamcunque favoris operam expeta-
 tis. Interpretēt̄ habet Judæum, rei librariæ sa-
 tis gnarum , quod proprio experimento cog-
 novi, qui pecunias , quas expendi velitis , opti-
 me collocabit in Auctores insignes. Catalogum
 habes satis numerosum, unde excerpere tibi no-
 mina meliorum licet: quod quidem institutum
 D. *Legerus* sua communicatione & consilio etiam
 juvare permultum potest. In propinquō sitæ Ve-
 netiæ , quo & unde codices coempti commodis-
 sime ad vos mittentur. Atque ita magna tibi pa-
 tebit augendæ doctrinæ seges, propagandæ facul-
 tas. Interea rogo & exhortor, ut *Catecheseos Ara-
 bicam versionem suis numeris absolvias, reliqua
 auspicatius procedent a sacris illis exorso.* *Diction-
 arium Romæ* prodiit nuper *Arabico-Italicum*, Ver-
 sioni cuivis juvandæ comparatum; locuples satis
 & accuratum. Lugd. Bat. 10. Sept. 1642.

III.

EDW. POCOCKIUS ad eundem.

INdefessum illud studium, quo litteras Arabicas prosequeris, uti summopere laudo & sovere cupio, ita ne earum gratia in itineris alicujus Turcici pericula, uti se nunc res habent, te conjicias, suadeo. Cavisse videtur Vir doctiss. *Christ. Ravius*, ne cui Philarabum, hujusmodi mercaturae exercendae gratia, Constantinopolim tuto adhuc adire liceat; avidus ille librorum Arabicorum supellectilem conquirendi, non solum maxima sibi accersivit pericula; sed & in caussa fuit, ut severo Magni Vizieri mandato Bibliopolis, ne Christianis (Francis Saltem,) Mohammedanorum libros communicarent, interdiceretur. Ipse (אלה אלחנן) incolumis evasit, una cum libris suis, quos huc secum in Angliam advectos nuper in Hollandiam transtulit. Venetiis, vix credo, reperiri hoc in genere aliquid, quod molestiis redimi mereatur. Domi (ni fallor,) & manere tutius, & majora praestare poteris. Illinc accuratam *Chronici Samaritani* editionem, una cum doctissima Appendice, exspectamus. Illinc *Confessionis Helveticæ Versionem*, quam non minus piis, quam felicibus, auspiciis coeptam pari felicitate detur absolvere. In qua, si ad *Novi Testamenti & Psalmorum* potius, quam *Pentateuchi* utpote ab homine Judæo, & quoad verba non nimis eleganter, versi imitationem filium temperes, Christianorum palatio magis arridebit: ubi typis mandatum fuerit opus, nonnisi caute in partes orientales transmittendum; ne illis, quorum ope distribuuntur exemplaria, periculum creet. Narratum

ratum tibi scribis ab Ampl. V. D. Hug. Grotio,
me ipsius de Veritate Religionis Christianæ libros in
Linguam Arabicam traduxisse: opus illud (uti-
nam ea, qua meretur, accuratione elaboratum)
apud me, una cum Catechismo breviori, & articu-
lis, in quibus Ecclesiæ Anglicanæ Confessio contine-
tur, repositum: nescio, an aliquando in lucem
edendi occasio dabitur. Adeo turbata est studio-
rum nostrorum ratio. Deus solus novit. Spes
tamen de felici rerum successu conceptas, illius
benignitate freti, nondum deponemus. Cedet
συν τῷ Θεῷ ז לטוּב וְ אַתָּה. Oxonii Mart. 23. 1642.

N. Hæc Grotii Versio anno 1640. a Pocockio
elaborata sumptibus nobiliss. Rob. Boyle anno
1660. Londini prodiit.

IV.

LUD. CAPELLUS ad eundem.

DE Chronico Samaritano quod scribis, absit, ut
te dehorter atque avocem ab ejus translatio-
ne atque editione: etsi enim (uti scribis) tanti
non sit, uti a quibusdam fit, nihilominus quia
vix ullus est tam malus liber, ex quo aliquid boni
elicere non possit, qui que usui alicui non sit, non
erit, arbitror ejus editio plane inutilis. Solemne
est multis, ea magni facere, quæ rara sunt &
peregrina, etsi in se levia sint, & facile contem-
nenda; Sic magni faciebat olim magnus Scaliger
Itinerarium Benjami, cuius tamen Scriptor, meo
quidem judicio, vanissimus & ineptissimus est,
minimique ac pene nullius judicii homo, sed
quid facias, vix alii erant seculi illius, quo vixit.
Scriptores. Talis etiam non injuria mihi videtur

Geo.

Geographus ille Arabs, latine a Sionita redditus, ex quo vix aliud exculpas praeterquam meras distantiæ locorum notationes, quarum fides penes auctorem est, quis enim eum facile falsi arguat inter Europæos, quibus pleraque ab eo commemorata loca pene sunt invisa & intentata omnia. Ad novam, quam adornare animum tibi esse ais, *Al-corani* versionem, quod attinet, non video, cui bono & usui ea esse possit; non Muhammedanis, qui latina versione libri illius non indigent; non Christianis Europæis, quibus de religione cum iis disputare non licet, & ut liceret, satis ex veteri, quam habemus versione (etsi non ita accurata) refelli atque revinci tum superstitionis Muhamedicæ, tum libri illius vanitas, falsitas, absurditas atque impietas potest. Et satis jam est, hoc sæculo, inter Christianos Europæos, profanorum hominum, & novitatis in religionis negotio studiosorum & cupidorum nimis, ut nihil necesse sit, nova & accurata tam impii scripti versione eos ad illius lectionem provocare, & rerum novarum in religione cupiditatem incitare, quibus lectio libri illius noxia magis quam utilis esse potest, aranearum enim instar virus atque venenum ex ejus lectione collecturi sunt potius, quam quod est in eo boni & laudabilis. Qui vero pii sunt, quid inde reportaturi sunt commodi? nihil enim in eo libro est boni, quod alibi melius, purius & plenius non occurrat, at impii & profani pejores ex ejus lectione evadent, nam specie rerum, quæ in eo laudabiles esse possunt, deliniti pellicientur ad sibi persuadendum, Impostorem illum non Pseudoprophetam, sed verum esse Prophetam, quasi rerum illarum laudabilem primus

primus esset auctor, unde in profano suo religionis contemptu magis confirmabuntur, si non etiam pellicientur, ad fidem impostori illi magis, quam Evangelio habendam, utpote cuius doctrina sensui carnis magis adlubescit & accommodata est. At dices, adjicietur valida libri illius refutatio. Sed I. quid opus est, inter Christianos disputationem de tam insulso commento movere, hoc enim ipsum apud *angeli* & profanos salvam movet, quasi non adeo sit *auctor* scriptum, cui refutando operam suam collocant homines industrii & docti, videbiturque refutatio illa ex contradicendi libidine & praeconcepto religionis illius odio potius orta, quam firma ratione subnixa, & ut sunt homines ingeniosi ad se fallendum in eo, quod illis adlubescit, excusabunt, aut pro virili tuebuntur ea, quæ in illo scripto reprehendentur, ita sunt multorum hominum in religionis negotio tepidorum (uti hodie sunt plerique Christiani) male seriatæ mentes. Deinde ad solidam Scripti illius refutationem, & ad ingenerandam apud pios omnes illius detestationem, abunde sufficit vetus ejus versio. Auctor itaque tibi, Doctiss. *Hottingere!* potius sum, ut solam & solidam ejus adgrediaris confutationem, quam ego sic existimo posse a te institui. Nimirum ut ab una parte in compendium contrahas, & quasi in brevi tabella proponas, quicquid habet ille Impostor laudabile ac probandum, idque breviter per locos veluti communes a te digeratur, de Deo, ejus unitate, natura, essentia, proprietatis, mundi creatione, Providentia, de peccato, hominis lapsu, Angelis bonis & malis, de mundi fine, extremo judicio, bonorum & malorum præmio,

præmio, resurrectione carnis, vita futura, Para-
 diso & Gehenna, de Pœnitentia, conversione ho-
 minis, bonis operibus, de vita recte, pie, san-
 cte, juste & caste instituenda, quoque præcepta
 moralia pleraque spectant, aliaque ejusmodi, an-
 notatis etiam, unde ista omnia excerpta sunt, *Al-*
corani Suratis. Tum ostendendum est (quod facil-
 lime fieri potest, adeoque omnibus pene Christia-
 nis obvium est, certumque & manifestum) ea
 omnia haberi & doceri longe puriora, luculentio-
 ra, pleniora atque explicationa, partim in anti-
 quorum Philosophorum scriptis, partim, imo
 plenissime, in libris V. & N. T., sic enim fiet
 manifestum, Impostorem nihil de suo habere bo-
 ni, sed omnia, quæcunque in eo laudanda sunt,
 aliunde esse corrogata & emendicata, proinde-
 que eum falso jactare divinam revelationem ad ea
 prodenda, quæ pridem ante ipsum ab Auctoriis
 religionis christianæ jam fuerunt melius & plenius
 incomparabiliter prodita, & hominibus per multa
 sæcula, inter Judæos & Christianos inculcata a
 Mose, Prophetis, Christo ejusque Apostolis. Ab
 altera parte eodem ordine atque methodo colli-
 genda a te essent, quæ ille habet in religionis
 dogmatibus, scitis, ritibus, moribus, Ethicis,
 politicis & physicis etiam interdum rebus absur-
 da, falsa, ἀτοπα, turpia, scelerata, inficeta,
 horrenda, abominanda & blasphemæ, quæque
 non ex principiis religionis christianæ, (hoc enim
 esset τὸ ἐν ἀρχῇ λαβεῖν) sed ex ipsa recta ratione
 ejusque luce, omnibus sanis hominibus commu-
 ni, refelli atque revinci possunt. Itaque non hic
 sunt movendæ & tractandæ quæstiones de Trini-
 tate, Incarnatione, Satisfactione, Electione, Re-
 proba-

probatione, Justificatione, Sacramentis, aliisque ejusmodi, de quibus inter Christianos & Muhammadanos non convenit, quæque plene & certe vix definiri possunt, nisi ex principiis religionis christianæ, sacris nimirum V. & N. T. libris, quorum Auctoritatem non agnoscunt Muhammadani. Explicanda autem essent illa ipsis *Al-Corani* verbis, adnotatis Suratis, in quibus illa habentur, videndumque hic, ac diligenter cendum, ne quid temere & falso attribuatur illi homini; (quod interdum a nonnullis perperam fit ex odio nimio & iniquo adversus illorum hominum superstitionem, & præpostero ac nimio etiam religionis nostræ amore;) sed sint omnia, quæ illi imputabuntur, aperte, plane & manifesto contenta. Sic nempe ipsum sese *Alcoranum* refutabit, exhibendumque præbebit, sine operose aduersus omnia ejus absurdâ & mendacia disputatione. Quis enim his ita demonstratis postea fidem habeat Scriptori, qui, quicquid habet & jactat quasi suum, & a Deo de novo acceptum, boni, atque laudabilis, illud omne aliunde, & ex vulgatis per multa Sæcula ante ipsum Scriptis corrogavit, & congesit sine ordine ac methodo, sine judicio, ac fœdissima cum confusione, atque intolerabili βαττολογίᾳ, absconque repetitione, quique illud ipsum vanissimis insertis commentis & fabulosissimis narratiunculis (quarum seriem & catalogum operæ pretium esset texere) varie ac mirum in modum fœdavit atque conspurcavit; quicquid autem de suo habet, sibique proprium, illud rectæ rationi, ac luci omnibus hominibus naturali atque communi adversari cognoscitur, fœdum, turpe, abominandum, sceleratum,

lestum, aut insultum atque ridiculum omni homini, non proorsus, videtur. Sic ex ipsa libri materie, tam fœda, spurca, falsa, insulta, & inficeta, liqueret, ejus auctorem non posse esse verum Dei Prophetam, sed merum Satanæ organum hominibus illudentis, & in devios errores abripiens, quæ est certissima & efficacissima confutandi illius Scripti via atque ratio, quam non videntur satis attendisse, qui hactenus adversus Impostorem illum aliquid vel dicere, vel scribere voluerunt. Huc ingenii tui, doctissime *Hottingere!* viam intende, & in eo desudet industria tua potius, quam in elmando & illustrando tam infasto hominis illius fanatici commento, edendove denuo tam infelici Diaboli insanientis & furentis fœtu, quem optandum esset nequidem de nomine notum esse inter Christianos. Salmurii. 10. Dec. 1641.

V.

Idem ad eundem.

Nova *Alcorani* versio res est, (uti scripsi,) quæ mihi parum utilis videtur, & laboris atque difficultatis plena, quæque se lectoribus suis non facile probabit, aut commendabit, nisi triplex sit, una cum textu ipso Arabico, quomodo id olim tentatum & factum a doctissimo *Erpenio* in Josephi Surata, ut versionum illarum inter se, & cum ipso textu collatione, novæ Translations bonitas supra veterem deprehendi possit. Quin & in Translatore nominis celebritas & fama non obscura requiri videtur, ut ejus versio aliquo in loco & pretio esse possit. Itaque curam & negotium illud doctiss. D. *Gilio* post *Erpenium* suum deman.

demandatum cupiam. . . *Helveticam vestram Confessionem* a te in linguam Arabicam, exercendi tui gratia, ac tentandi caussa, quid in eo genere humeri tui valeant, quid ferre recusent, transferri non improbo: alias non video, cui bono id laboris suscipias. An enim spes est, fore, ut ea a Muhammedanis (aut Christianis Arabisantibus) legatur? non puto quemquam esse, cui id veniat in mentem, si reputet apud se, quale sit hominum illorum ingenium, quibusque moribus vivant, ac quomodo sint in iis, quæ spectant ad religionem, affecti. Cogita, quis fuerit olim *Confessionis Augustanae*, ac totius *Lutheranorum Liturgiæ* in gratiam Ecclesiæ Græcæ in linguam græcam a *Crusio & Chytrao* conversorum fructus. Atqui spes multo major esse poterat, Græcos illius lectione motum & conversum iri, quam Muhammedanos hujus lectione, quam ne quidem oculis usurpare sustinebunt, cum severissime sub capitib[us] pœna sit illis interdictum, ne quid in religione novi tentent; ad Christianos autem quod attinet arabisanter, scis, non licere ipsis uti libris typis nostris exaratis, quo pacto itaque *Confessio vestra*, arabica facta, poterit illis esse usui? Itaque latebit illa inter Schedas Musæoli tui, vel saltem Bibliothecæ vestræ publicæ. Salmurii. 15. Mart. 1643.

N. De hac *Hottingeri* versione Arabica *Confessionis Helveticæ* vide ipsum in *Bibliotheca Orientali* p. 93.

VI.

*Constantinus L'Empereur ad Jac. Breitingerum
Antistitem Turicensem.*

QUam, fratre meo duce, tecum familiaritatem in Synodo Dordracena inire cœpi, jam ante Tom. VI. T annos

annos XXI. unis atque alteris alere volui. Quandoquidem ergo scriptio diu intermissa fuit, data occasione commodissima, officium meum amplius differre nolui. Siquidem causam scribendi mihi praebuit pietas, probitas, humanitas, ac indefessum studium, & eruditio juvenis Tigurini Joannis Henrici Hottingeri. Qui in linguis orientalibus mirandos fecit progressus, in primis in lingua Arabica. Ubi nactus est libros ad religionem pertinentes, tanto eos perlegit studio, eaque magna diligentia excepit, ut nullus dubitem, quin is solus christianitati ea suppeditare possit, quibus suam religionem defendere contra Muhammedanos, eosque vicissim debellare queat. Quocirca, quibus christiana religio, Christique gloria cordi est, omnino operam dandam censeo, ut praedictus Hottingerus vel in Orientem mittatur, quo assidua cum Arabibus conversatione penitus in eorum dogmata, libros & idioma penetret, vel saltem ut ad professionem linguæ Arabicæ alteriusve orientalis promoteatur, quo inceppta studia magis magisque excolere per otium possit; librosque vertere & resellere in eximiam Christianorum utilitatem & prosectum. Dolendum sane esset, si tanti juvenis conatus & consilium impediretur scholaistica quadam & ecclesiastica functione, quæ omne tempus sibi vindicaret. Complures eo studia sua feliciter direxerunt, & passim obvii sunt: at neminem novi magis idoneum, ad scripta & arcana orientalia nobis referanda. Omnia alia sat is hactenus pertractata fuere: at hoc unum restat, ut sacræ Literæ penitus nobis aperiantur ex Orientalium ritibus ac moribus; quandoquidem ab Orientalibus conscriptæ fuere. Deinde religio

Muham-

Muhammedanorum hactenus nobis nonnisi insulse exposita fuit, & eorum κρηστογένεα nos latent. Qui ergo eos impugnare, nostraque dogmata contra illos defendere queamus? nemo refellit, quod ignorat. Imo nostra hac in parte infirmitas mire istos in errore confirmat. Quocirca, Vir piissime! tuam operam per viscera Jesu Christi imploro, ut tua cura & prudentia eo negotium dirigas, quo hujus viri orientalia studia promoveantur; eaque conditione & statu vivere queat, unde utilis illius opera, quam præstare posset, nullum experiatur impedimentum, nullamve sentiat tremoram. Deus Pater Christi omnia vobis secundet propter Filium suum, cuius hic gloriam quæro. Lugd. Bat. 3. Kal. Mart. 1641.

VII.

Idem ad Hottingerum.

Blinas a te accepi literas Londini exaratas: quibus me gaudio perfudisti, quod non tantum felicem successum itineris Anglicani; sed etiam eventum exoptatum literarum ad Archiepiscopum datarum enarrarent: simulque singularem tuum favorem in me immerentem testantur. Secundis literis testaris, quanta cum voluptate nostrum consortium amplexus fueris: quod mihi spem facit, aliquando hanc Academiam tua opera, si offerat se occasio, frui posse. Cogitationes hujusmodi injiciunt mihi verba tua. De Chronico Samaritano perstat votum meum: ut, si absque incommodo tuo fieri queat, versionem tuam mihi describi cures, amanuensis pretium solvam. Notas Professoris Kibbes in Pentateuchum me per D. Legatum

T 3

Bonwel.

Boswellum accipere posse existimo. Virum olim in Anglia novi, & peritiam ejus in scriptis Talmudicis ; adeo ut eximum esse illud scriptum nullus dubitem. Binis ipsis literis non respondi : cum iter tuum in patriam me incertum redderet , quo epistolam dirigerem. At postea uno eodemque momento binas denuo e patria datas accepi per D. Golium. Ex prioribus volupe mihi fuit intelligere felicem in patriam redditum : uti etiam constantem Golii & Breitingeri in me animum , ut hinc meæ literæ speratum fructum reportaverint . - Postremis literis me rogas , quid tibi in Ecclesiæ emolumenatum censem agendum. Nostri animum & institutum meum : quo semper eo collimo , aliisque collimandum autumo , ut in tractandis libris (quod literatorum est officium) in primis Dei eloquia illustrentur & stabantur in mentibus humanis , quæ in se alioqui sunt firmissima. Tu vero , amice integerime ! talentum a Deo acceptisti , quo hoc lucrum facere potes. Id quæso agas , ut christianam veritatem confirmes , verbumque Dei illustres , passim suis omnia locis annotando , quæ in Orientalium reperis monumentis. Lugd. 8. Sept. 1641.

VIII.

Idem ad eundem.

Binas literas postremas cum *Epitome Chronicorum Samaritani* jamdiu accepi , iisque post moram diuturniorem respondere æquum est , & postulat humanitas & benevolentia in me tua ; atque zelus , sacra studia excolendi. Same , qui publico prodesse possunt peritia linguarum Orientalium ,
pau-

paucissimi paria tecum præstare queunt: Siquidem Deus O. M. eas in te dotes contulit, quas in aliis raro experimur. Cujusmodi præter exactam linguarum cognitionem sunt ingenii sagacitas, memoria tenacissima in isto studiorum genere apprime necessaria, diligentia indefessa, & studium commodandi Ecclesiæ: Quo exoptem studia tua dirigi, quoque te collimare velim, præcedentibus literis (quibus ad singula primarum tuarum literarum capita respondi,) expressi. Nunc ad *Chronicum* redeo: cuius editionem omnino commendo, ut cum versione textus Orientalis conjungatur. Licet enim falsa contineat, tamen eo quoque nomine edi cupio: quo similia scripta, ubi subinde ad istas Hypotheses respicitur; (uti non uno loco in *Talmude* observo,) eo melius percipiantur. Multorum desiderio denique satisfacies. Neque hac opera quicquam decedere velim collationi *Pentateuchi*: quam utilissimam fore, quis dubitare potest? Nullus enim dubito, quin ex multigenæ eruditionis tuæ notis plurima antiquissimæ Theologiæ illic descripta capita sint illustranda, multaque ad historiam primam pertinentia. Video te in transferenda *Confessione Helvetica* occupatum; addere etiam notas ex Orientium scriptis; quo opere nihil ecclesiæ Christi in Oriente amplius propagandæ utilius excogitari potest. Sola istius collatio cum nugis *Alcorani* Muhammedanos in errorum agnitionem deducere potest. Lugd. Bat. 5. Idus Dec. 1642.